

Put ka pravdi

PORTRET SUDIJE: MR GORDANA BOŽILOVIĆ-PETROVIĆ, SUDIJA VEĆA ZA RATNE ZLOČINE OKRUŽNOG SUDA U BEOGRADU

ŠTITIM SE PRAVIČNOŠĆU

Mr Gordana Božilović-Petrović

Najvažnije mi je da se dobro priprelim i da budem mirna sa sobom. Sledim svoju liniju odgovornosti uvažavajući prava i ličnost svakog učesnika u postupku. Mogu imati lični stav, mogu misliti da je neko izvršio određeno delo, ali bez valjano utvrđenog dokaza na sudu – nema krivice

Pravosuđe neke države odražava stanje u kojem se ona nalazi možda neposrednije od svih drugih oblasti. Srpsko pravosuđe, kao uostalom i celo društvo, obeleženo je višedecenijskim negativnim istorijskim iskustvom. Istovremeno, Srbija je društvo u kojem još nije izgrađen demokratski sistem vrednosti dok su unutrašnji otpori tradicionalnih snaga veoma jaki i žilavi. Otud je i sagledavanje istine o zločinima počinjenim u prethodnom ratu, kao i suočavanje s tom mračnom stranom sopstvene prošlosti danas u Srbiji tako mukotrpan i dug proces. Taj proces prolazio je kroz više faza – od potpunog negiranja da su zločini uopšte počinjeni, preko opravdavanja da su to i drugi činili, do prihvatanja, doduše nevoljnog i još uvek uz brojne ograde.

U tom smislu veliki ođek u srpskoj javnosti imalo je nedavno otkriće i prikazivanje video trake sa snimkom brutalnog ubistva šestorice srebreničkih muslimana u selu Trnovo, u leto 1995.godine. Tim povodom i predsednik Srbije dao je izjavu da je "srpska javnost šokirana tim događajem".

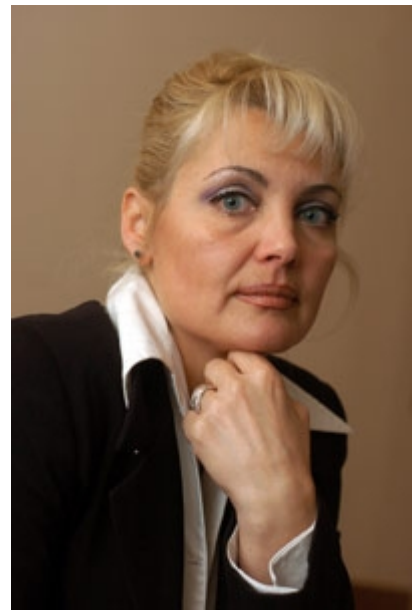
Pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu, kojim predsedava sudija Gordana Božilović – Petrović, upravo je u toku suđenje petorici pripadnika paravojne jedinice "Škorpioni", optuženim za ovo ubistvo.

U sklopu izuzetnog interesovanja domaće i međunarodne javnosti za ovaj slučaj, pažnja posmatrača usmerila se i prema sudiji koja predsedava ovim Većem, Gordani Božilović – Petrović. S obzirom da je suđenje u toku, o slučaju "Škorpioni" nije se moglo razgovarati, ali je svakako bilo zanimljivo nešto bliže upoznati ovu odmerenu ženu koja zrači visokim profesionalizmom i autoritetom sudije.

S obzirom na primedbe da je optužnica manjkava, da su optuženi samo oni "Škorpioni" koji se vide na snimku, kao i da je podignuta tek posle objavljivanja video snimka – mislite li da u Srbiji postoji stvarna politička volja da se suoči sa sopstvenim zločinima ili se to uvek radi samo pod pritiskom, kad se više nema kud?

Što se tiče optužnice, to je pitanje za Tužilaštvo za ratne zločine jer mi postupamo samo po optužnici koju dobijemo. Međutim, znam i uverena sam da danas postoji ozbiljna politička volja da se s tim problemom suoči kako bi se Srbija izvukla iz tog nesrećnog istorijskog nasleđa. Spremnost države da se suoči sa ozbiljnim krivičnim delima kao što su ratni zločini i organizovani kriminal ogleda se, institucionalno, u formiranju Tužilaštva za ratne zločine i Posebnog odeljenja za ratne zločine pri Okružnom sudu u Beogradu. Ta spremnost ogleda se i u neselektivnom i efikasnom gonjenju onih koji su ta dela počinili. To je naša realnost i moramo se s njom suočiti kako bi, pre svega, žrtve i njihove porodice dobile bar to zadovoljenje, a s druge strane kako bismo poslali jasnu poruku svima da je takvo ponašanje kažnjivo.

Imajte u vidu, recimo, slučaj "Sjeverin", kao i sada aktuelan slučaj "Škorpioni" gde su pripadnici ove organizacije, optuženi u ovom predmetu, uhapšeni odmah po objavljivanju snimka u Hagu na suđenju Slobodanu Miloševiću.

Tužilaštvo za ratne zločine takođe je spremno da procesuiru predmete koji su započeti pred Međunarodnim sudom u Hagu, kao što je slučaj "Zvornik". Osnov za ovakav stav jeste upravo efikasno vođenje postupka u predmetu "Ovčara". Prvostepeni postupak u predmetu "Ovčara" je, kao što je poznato, završen bez ikakvih stručnih primedbi što govori, dakle, da je srpsko pravosuđe osposobljeno i kadrovski i tehnički da vodi i najsloženije predmete.

Kako ovakva suđenja utiču na javno mnjenje u Srbiji?

Verovatno da i danas ima ljudi koji misle da ne treba suditi pripadnicima našeg naroda jer su to bili patrioti koji su se borili i izlagali opasnostima i sebe i svoje porodice, ali mislim da javnost suđenja i upoznavanje ljudi sa tako teškim krivičnim delima kao što su ratni zločini, gde imate veliki broj žrtava, mora da dodirne svakog. Uostalom, poslednja istraživanja javnog mnjenja, a ja lično u to verujem, pokazuju da se svest ljudi u tom smislu menja.

Ipak, u odnosu na ukupan broj zločina mali broj ljudi je optužen.

Tužilaštvo za ratne zločine radi relativno kratko vreme i za to vreme uradilo je dosta. U ovom trenutku svi mi u Posebnom odeljenju imamo predmete koje sudimo a znam da Tužilaštvo ozbiljno priprema još dosta novih predmeta. Oni u Tužilaštvu su stalno aktivni, stalno su na terenu i tvrdim da rade krajnje odgovorno.

Svesni ste političkih implikacija slučaja koji vodite i činjenice da će presude u ovakvim slučajevima u budućnosti predstavljati svojevrstan dokument za analitičare i istraživače?

Naravno, to je nešto sasvim novo. A kad su u pitanju politički stavovi, oni nikako ne mogu da se reflektuju na postupak. Bez obzira što se tako često govori o raznim vrstama pritisaka na sud, ja zaista nisam imala takve situacije. Kod mene je to dosta jasno – lično nemam nikakve veze s politikom, krajnje pažljivo se pripremam za svaki predmet i pratim svoju liniju odgovornosti. Tako se distanciram od svake mogućnosti da se bilo šta drugo umeša u moj posao. Ali, opet moram reći, niko nije ni pokušavao tako nešto, kao što mi ni mito nikad nisu ni ponudili, a o tome se toliko priča.

Otkud onda takvo opšte uverenje i tako nizak nivo poverenja javnosti u pravosuđe?

Zato što je srušen nivo i poštovanje suda uopšte, i preko medija koji često negativno komentarišu rad suda, i preko nekih političara koji unapred određuju krivce i donose presude nudeći neke svoje dokaze. To jeste politički pritisak. Ali, sudija je samostalan u svojoj odluci i ja bih zaista smesta prestala da radim ovaj posao kada ne bih u to verovala. Povratiti čast i ugled suda interes je celog društva.

Ali ne možete sve prevaliti na medije i političare, valjda postoje neki razlozi i u pravosuđu?

U javnosti uvek postoji interesovanje samo za nekoliko aktuelnih i atraktivnih predmeta. I sve se odvija oko njih. A postoje stotine i stotine redovnih predmeta, veoma teških, koji su zaista ODRAĐENI na najvišem nivou ali za koje ne postoji interesovanje javnosti. I to je deo te priče. S druge strane, kao i u svakoj profesiji, ima i drugačijih sudija i drugačijih reagovanja, samo što je to u ovom našem poslu izrazito osetljivo. Koliko god da se ponavljam, godinama sam u pravosuđu, znam da najveći broj sudija radi svoj posao valjano.

Uz sve zamerke medijima, nije tako daleko vreme kad je pravosuđe ćutalo a mediji otkrivali istinu o mnogim slučajevima.

I ovo je pitanje više za prekrivični deo i za rad policije i Tužilaštva. A svako ko sazna za krivično delo može i ima obavezu da ga prijavi. U istraživačkom novinarstvu takve stvari su se zaista i događale. Kada je reč o odnosu medija i pravosuđa - izuzetno je važno, posebno za ovakvo raspoleženje naše javnosti, korektno i tačno izveštavanje sa suđenja. Suština tog odnosa je jednostavna – s jedne strane, otvorenost i javnost u radu pravosudnih organa a s druge, objektivno i tačno izveštavanje, bez prethodnog ocenjivanja, upuštanja u ocene dokaza i slično. Javnost malo zna o krivičnom postupku, o proceduri glavnog pretresa, izvođenja dokaza itd. a mediji ne bi smeli da prave još veću zbrku.

Kakav je Vaš stav o eventualnim televizijskim prenosima suđenja?

To je delikatno pitanje, posebno u našoj sredini. S jedne strane suđenje treba da bude javno u smislu da može da mu prisustvuje ko želi, ali s druge strane, kamere mogu da naruše neku privatnost i žrtava i njihove rodbine, ali i okrivljenih. Moguće je da bi se mnogi plašili i ustezali da pred kamerama kažu istinu. Mi nismo imali tu praksu i mislim da to u ovom momentu nije neophodno. Time nikako ne negiram potrebu za javnošću suđenja, naprotiv, mislim da je to veoma važno za naše javno mnjenje.

Često se od sudija može čuti da su nezadovoljni svojim statusom u društvu.

Status sudija u društvu ogleda se pre svega kroz samostalnost sudske vlasti, materijalni položaj i mogućnost obrazovanja i napredovanja nosilaca pravosudnih funkcija. Sudijski posao je zaista veoma delikatan i specifičan i besmisleno ga je raditi, kolika god da vam je plata, ako ga ne volite. A radili smo ga i onda kada nam je plata bila dve marke. To je posao koji vas nikada ne ostavlja mirnim. Nisam izašla iz suda a da nešto od papira nisam ponela kući, živim s tim poslom čak i na godišnjem odmoru. Tako je s najvećim brojem sudija. Uslovi u kojima rade često su neverovatno loši, nemaju sudnice, po petoro njih sedi u jednom kabinetu, mnogi nemaju stanove itd. Mi u Posebnom odeljenju imamo veće plate ali istovremeno imamo i predmete sa hiljadama stranica koje čitamo i danju i noću. S tim u vezi, ono što se najčešće zamera sudijama jeste nepoštovanje rokova. Kada sam počinjala da radim u prvom stepenu, u Opštinskom sudu u Beogradu, imali smo 20 – 25 predmeta, sada ih imamo 100 – 120. To je veliki pritisak a broj predmeta stalno raste kao što raste i kriminal. Očigledno je potrebno više sudija. Ja ne mogu da govorim o parničnim predmetima, ali krivični predmeti najčešće zaista ne traju dugo.

Pitanje koje se ne može izbeći vezano je za ovakva suđenja visokog rizika. Osećate li se Vi lično bezbedno?

Ja lično da, osećam se bezbedno. Kada sam dobila predmet "Škorpioni" i sama sam bila zatečena ogromnim interesovanjem javnosti - domaće, strane, vladinih i nevladinih organizacija, ambasada, konzulata, stručne javnosti. Ali ja ne osećam pritisak zbog toga. Uostalom, sudijski posao uopšte je rizičan posao, posebno sudije krivičara, ali takvi su i mnogi drugi pa ih ljudi ipak rade. Naravno da su sudije i tužioci koji rade u ovim odeljenjima izloženi visokom bezbednosnom riziku. Pri policiji je i oformljeno posebno odeljenje za zaštitu, između ostalih, sudija i tužilaca koji rade na ovakvim predmetima. Celog života ja sam radila tako što sednem i dobro se pripremim, da ja budem mirna sama sa sobom. Radim krivicu dugo godina i navikla sam na to. Imala sam dosta teških predmeta, radila sam teška ubistva, drogu, pljačke, silovanja. Kad radite toliko dugo sve možete očekivati ali ste i spremni na to. Glava mi je dovoljno zaokupljena pripremom i radom na predmetima koje nosim, pratim svoju odgovornost kao sudija, to je moja briga. O obezbeđenju ne razmišljam, niti ga tražim, niti ga imam. Čak često dolazim na posao svojim kolima, tako mi je zgodnije.

Najbolji, najpouzdaniji način da se osećate, ako ne sasvim sigurno, onda bar relativno, jeste da taj posao radite maksimalno profesionalno uvažavajući prava i ličnost svakog učesnika u postupku, i oštećenih i okrivljenih, i da se strogo držite zakona. Onda vam niko normalan ne može zameriti što samo radite svoj posao.

Sve je to stvar dugogodišnje prakse. Jednostavno sudim samo na osnovu dokaza, u okviru onoga što predviđa zakon. Ja čak mogu imati lični stav, događalo mi se da sam bila uverena za nekog da je izvršio određeno delo, ali nije bilo valjanih dokaza. Nikog ne možete oglasiti krivim bez dokaza izvedenih na sudu i dok se ne dokaže njegova krivica.